

"СВОБОДА" (LIBERTY)
FOUNDED 1913
 Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
 at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
 Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
 Edited by Editorial Committee.
 Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J.
 on March 30, 1914 under the Act of March 3, 1879.
 Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103
 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
 За оголошення редакція не відповідає.
 За кожно зміну адреси платиться 10 центів.
 3 Канади належить посылати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
 Тек. "Свобода": BERGEN 4-0237. — Тек. У. Н. Соколя: BERGEN 4-1016.
 Адреса: "СВОБОДА", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

В. Біднов.

ЗРУЙНУВАННЯ ЗАПОРОЗЬКОЇ СІЧІ

Зруйнування Запорозької Січі має велике значення в історії України. Січ була в історії Степової України, а й в історії всього українського народу: після 1775 року московський уряд легке й швидко рвав Україну з Москвою в соціальному й економічному відношенні, знищував цілком автономні права нашої нації. До скасування запорозького козацтва уряд Катерини II приступав до закінчення російсько-турецької війни 1768—1774 р. За цим трактатом Росія придбала землі понад Чорним та Озевським морем від устя ріки Буг до Кубані. Через те Запорозькі володіння стали внутрішніми, неприкордонними землями, а саме нічого не було через те, саме вже не могло сповняти попередньої оборонно-сторожової та розвідничої служби. Бо Турки були далекі від них, а кримські Татари, придбані на військових московських урядом незалежність від турецького султана, фактично опинилися під опікою Росії. Таке становище Запорож'я виправдувало дані імперії російської влади щодо знищення неприемного для неї запорозького козацтва, а економічні інтереси Росії та політичні комбінації Катерини II вимагали зруйнування Січі, що ставала непереборні перешкоди для московсько-поміщицької експлуатації наших степів.

Приманчення 31 травня 1774 року князя Потьомкіна «новоросійським» генерал-губернатором виразно заповідало скасування війська запорозького нізогово; але остаточно й рішуче підготовку до його перенесення російський уряд почав робити весною 1775 року. Справу вела сама царяца під його безпосереднім керівництвом. Переведення цієї справи вона доручила — на лівому березі Дніпра князю О. Прохорівському, а на правому — генерал-поручнику Петрови Текелєву. Отже останній являється через те руйнівцем Січі.

Самий факт атакування та захоплення Січі Москалями народна пам'ять зберегла в піснях, які записали представники нашої етнографії не лише на території Степової України, а й на Київщині, Пол-

тавщині, Харківщині. Поширеність таких пісень свідчить про те глибоке враження, що зробило на народні маси зруйнування Січі. Але історична література ще й досі не дає нам ані докладної, ані правдивої картини атакування останнього Запорозького Коша. Річ у тім, що історик «Нової Січі», себто Підляський-Аполон Скальковський, оповідаючи про це подію, користується виключно переказами буржуазного Запорожця Микити Коржа, записаними на початку 30-тих рр. минулого століття архієпископом Гаврилом Розановом. Панішні дослідники, слідом за А. Скальковським, додержувалися оповідань, тогочасного Коржа, не вважаючи на те, що в них багато цілком неправдивих ряс, як це завжди буває в народних переказах. Офіційні джерела, що освітлюють останні години існування Запорозької Січі до наших часів, се не опубліковані, хоч деякі з них, як от накази та розпорядження Текелєва вранні та червні 1775 року, в 50-х роках XIX стол. були відомі. Зазначені документи мали першорядне значення, та, на жаль, вони так і залишилися неопублікованими, а тому рапорт генерала Текелєва царіці, з 6 червня 1775 р., та маніфест Катерини II, з 3 серпня тогож року, се є дані офіційні документи, що дають можливість знати про руйнування Січі. Ними й користуюсь тепер, додаючи до цих документів, знайдених нами в архіві катеринославського губернського правління.

В розпорядження генерала Петра Текелєва, Сербина по національності, дано досить значні сили. Підготовлення до наступу почалося 1 травня 1775 р. Всі війська зібрано 8 травня коло Архангельського стану, 12-го — коло сабоди Хмилєвої, — 18-го коло крипости св. Євдєєєва; 21-го до корпусу прибув сам генерал Текелєв і прийняв від князя Прозоровського командування над усім зібраними частинами. Євдєєєвцям призначено осередком для тих частин. На короткий час Текелєв поїхав до Кременчука для наради з

кня. Прозоровським (та мавбу з ними) відносно «м'р'я 9 окруженні Січю Запорозькою со всіх сторін», а повернувшись до війська, молив свій корпус на «деташементі», пред кожному з них дано певне поручення. За пляном наступ треба було почати 25 травня, тах, щоб 7-го червня зайняти всі намічені пункти на правому березі Дніпра; в той же час на лівому березі князь Прозоровський з дорученням його військами повинен був зробити теж саме з лівобережними плянками.

Перший «деташемент» мав у собі головні сили і був під проводом генерала Райзера, його підпалгали такі бригади: Бокельман з полками Ігерманським та Козловським; Левашов — з Копорських та Бургинським; Язюков — з Ордовським та Навачинським; Пшчєвич — з гусарськими Острозьким та драгунським Тагароєвським і Фрїч — з егерським батальйоном та козацькими Донецькими полками Сухонова, Мартинова та Бузика. З цим «деташементом» сам Текелєв мусїв іти просто на Січ.

На чолі другого «деташемента» стояв генерал-майор Чорба; в нього було: Волоський та Угорський гусарський полк; ескадрон жовтого гусарського та Євдєєєвського піонерського полку з 11 ескадронів доносного полку Суліна. Цей «деташемент» мав стати на лівій Новоросійській набережній, від річки Сувацької Комішоватою до устя річки Дюмоткіна (над Дніпром).

Третій «деташемент», під начальством генерал-майора Лопухина, складався з Харківського гусарського полку, піших — Сибірського, Куринського й Нізовського та трох доносних полків — Сичова, Яновського й Агеєва; йому доручено окупувати місцевости від устя річки Інгула (де тепер Миколаїв) до Кіркємерна (Бєссєвлад над Дніпром).

Четвертий «деташемент» генерал-майора графа де Бальме на складався з Ігерманського карабінського, пішого 2-го Московського та доносних — Леонова й Устинова; йому розташовано в Новому Кодяку та його околицях.

П'ятий «деташемент», з полковником Зєрєвом на чолі, складався з Астраханського карабінського полку, сімох піших рот Катерининського шанца, полєвих полків Черні-

вського й Молдавського (12 ескадрон) та двох доносних полків — Цювацького та Дячкова. Цей «деташемент» розташовувався від Катерининського шанца, при усті Сичова, понад Богом, до устя Інгула.

Скальковський зараховує в корпусі Текелєва вісім полків регулярної кінноти, 20 гусарських та 17 піонерських послєдних ескадрон, 10 піших регулярних полків і 13 козацьких доносних полків. Ці частини ішли на правому березі Дніпра; мали допомагати ті частини, що були на лівому березі, з боку Гетьманщини та Слобожанщини, під проводом князя Прозоровського, яких скілько, за відсутністю даних, навести не можна. На Запорож'я було всього десять тисяч козаків з двадцятьма невеличкими гарматами.

Текелєв з першим «деташементом» пішов до Січі; йому наказано було покинути з Січу, «спокойно і без кровопролиття», а тому він і пішов, щоб висть про «маршрут» вояків та всія чутки про наміри московського уряду не дійшли передчасно до Січі, й тимсамим не було можливості Сичовикам підготуватися до опору Москалям або до втечі; особливо він боявся того, щоб кошовий Петро Калышньський та писар Глоба якось не могли уйти». Через те замість 7-го, вже 4-го червня перем ставом Текелєв був коло Січі. Залишивши «корпус» при занятті гаряга, сам Текелєв узяв з полковником Язюковом його Орловський піший полк та невелику частину кінноти під команду полковника барона Розєна, пі-

шов на передмісті Січі та ретраншемента; двоє ніхто з Запорозьків, «за їхнього», не помітив; навіть «часові прикриті артилерії в том-же упряженні були», себто спали. Розєн захопив гармати своєю кіннотою, а Язюков крім того поставив по всіх уніщих «просторієні караули». В руках Запорозьків зосталося тільки «дих укрїєленє Кошей», себто та частина Січі, де були церква та курїні, та звання «городок», — бо тут «дих караули були не спавіше». Після цього Текелєв післав підполковника Мисурова з дорученням покликати до себе кошового. Мисурова довго не пустили, воно укрїєленє Кошей, але кож йому вніясилось, що «дих укрїєленє» («городок») оточено з усіх сторін, артилерія захоплєно, захоплєно і човни, що стояли на Паланичї, тоді, не маючи можливості ані оборонятися, ані втікатися, вони впустили Мисурова, і кошовий з старшинами погодився йти до Текелєва. Як тільки старшини прибули в московський табір, зараз же кошового, писаря Івана Глобу та суддю Головатого Плявєра, що й він одокумує кошового та писаря, взято «под караулу». Одночасно з тим чотири зааддєлені приготували підлоги виступили в сідлах «укрїєленє Кошей», й в них встановлено варту коло входу військового, скарбового й порохового, коло канцєлярської військової та всіх привласнєностей Запорозьких козаків у Січі було більше як три тисячі.

(Далі буде).

ПРАВДА ПРО ГОЛОД НА УКРАЇНІ

«Ню Гіркс Джорнет» докінчує серію статей про голод на Україні. Стати ті походять зід пера відомого журналіста і подорожника, Томаса Вокєра. Можна надїятися, що прочитають їх мільйони людей. А як не прочитають усіх 5 статей, то може хоч одну-дві. А може хоч наголовки тих описів. А може тільки приглянуться фотографічним знімкам з країни голоду, нужди, розлуки і смерті, себто — з України. Вже самі ті фотографії, повні трагізму, є найкращою відповіддю на ті советські неправди, які досі поширювано щодо голоду України. Пляно, дуже пляно ця правда виходить на верх. Але таки виходить. Це є дїя на важна наука. Вона викazuje, що ніколи не треба зражати тим, що якесь наше діло, якесь протестатїйна акція, ось така як у справі голоду, не знаходять відповідно до голосу чи свідчати. Ми бачимо, що треба довго нежати адже, поки такі справи вийдуть на верх, а це довше, поки зрушають опїнію свїта. Ми добре памятаємо, як майже всі американські часописи писали в ті часі, коли нам крївавілось серце зприводу советського мордування голодом мільїонів наших братів на Україні, що цей голод є «згоданий». Сьогодні пишуть уже інакше. Та наша праця тут не скїнчена. Саме тепер треба далі продовжувати нашу протисовєтську акцію в справі голоду на Україні. Треба далі засилати відповіди інформації до американських часописів, треба там простувати всі нові большевицькі брєхнї й треба писати до Вашингтону та домагаєтис цілковитого зривання дипломатичних зносин з Советами.

Як завжди, так і тепер Совети висувають своїх прєсудників, які далі їх виправдують, які далі заперечують дальші відомости про голод на Україні. Як тільки зачали друкувати серію статей Вокєра, то зараз з Москви приїшли нові заперечування голоду. Відомий Волтер Дюрєнт передає в той самий час з Москви, що Совети вважають такі інформації, як Вокєра, німецькою інтригою, пропагандою, зверненою проти Советів, оплачувану ріжними німецькими й австрїйськими кругами. Вони навіть кажуть, що фотографії, які викazujeють голод на Україні, є це з 1921 р. і взятї над Волгою.

Оті нові советські «заперечування» накладають на нас обовязок дальшої боротьби з советською неправдою. Раз видвигнєна в свїті українська трагедїя повинна нас тільки скріпити в дальших змаганнях належного й повного вніснення положєння українського народу під Советами. А це тепер легше зробити, бо майже всюди, коли пишуть про голод на Україні, підкрєслюють, що голод був викликаний і є піддержуваний для політичних цілей Москви.

СОБАКИ ГАЄВОГО

(Оповідання).

«Гарні звичаї в тім вашім краї!» — зарєговата пок- мистик. «Гаєвому вільно мати мистивного пса і вільно вистрєлювати заїци зід носа паньських гостей. Тьфу!»

— Полковник, відвернувся від лайтанта.

— В ту мить лайтант підвїрнуccio і випав.

— Босїй заскакує та, що мене цього мороз прошина Сїчїй набїй пішов у задні ноги Босого і поторохив їх. Собака повзла до мене передніми ногами. Очевидно, ціле тіло тягла з ними і скакувала. Повзучи, двилася мене в очі.

— В мені кїпїло. Я підвїрнуccio, щобі лайтантові заплатити. Нєначе, щобі мене здержати. Босїй пронизиво засмаїли. Я відкохнув на три кроки і стрївав Босому в голову. Я знов підвїрнуccio.

— «Ти збожеволїв!» — крикнув один мисливий.

— Я знав, дїду мїй руйнуccio. Хотїв плакати, хотїв проклинати. Та не мїг. Я лїсть шов на мїй і цілий дровяк.

— «До що чортї!» — крикнув полковник з червоном носом. — У мене, в його маєт- ках такїя не постарїєсь бї.

— Той з плячюю борїдюю до мїстї, в шинку при чарцї. Спї-

лайтант, що білий як подорожний стовп і тумані:

— «Дай йому що за собаку і відпустити його!»

— Лайтант вийшов з кишенї срібну п'ятерковку і кинув менї під ногу. Я копнув монету ногою і сказав:

— «Гадаете, що ви годні відшкодувати мене грїшми? Ідть до чорта з вашими грїшми!»

— Я відвернувся і відійшов. Очевидно також покїнув службу Босого. Як би я був сам це їй дини не пішов, був би мене вїй викїнув.

— Я ці два роки тїнявся, шукаючи хїба, як став гаєвим в твоїм сусїствї. Рушницї я довго не мїг взяти в руки. Коли глянув на неї, то менї все приїждувало Босїй, як з розшитами задом повзе до мене і благаєбно дївлясь в мої очі. Ішим разом привїждувало менї його, моїм стрїлом рєзшитава голова і вильївлява з неї кров з мозком!

По другїх двох роках я зїїшовся з Семком Блєзом, гаєвим повного маршала. До був, гаєвий, не маршалок, мїй приятель. Ше как ми два стали гаєвими, полювали разом крадьким на куропатки, качкї... Я зїїшовся з ним в мїстї, в шинку при чарцї. Спї-

тав мене, чи не знав би я купити зараз пропїли.

— «Тю мою сукку знаєш», каже. «Знаєш, що на заїци ліпшої собаки нема. І на лїся була би добра, як би не те, що замала і її ноги заслаби проти того рижого Микити. Шоби вїд не їдїстї собаку добро на лїся, я її вїзв до двора, до здороворого вїжла. Від такої пари будуть собаки, яких жаден мисливий в сїх сторонах не має. Двоє пєсар я вже продал і ще маю двоє. Одно лишу собі, одне продам.»

— «Скїльки хочєш?» — спїт- вав я тільки так собі, бо після погоди з Босїм, я про власну собаку вже не думав.

— «П'ять гульдєнї», сказав Семко.

— «Довго будеш шукати, заки знайдєш такого, що тобї дасть гульдєна, не то жадїть», відповїв я.

— «Волю дарувати кому, як продади за гульдєна! Таку собаку за гульдєна! Чув що дав бї? Шаню чужому не дав бї я за два. За одного гульдєна хїба рїдному братові, або йому побратимові... примїром, такому, як ось тї... Та ти не хочєш собак!»

— Мене скорїло. Я вїїшов в кишенї гульдєна і поклав лєгке Серком. Ми вдарили собі в долонї, купно і продаж були доверєні.

— «Прийди до мене вибєри собі. Возмєш, корго, сам хочєш?»

— Мого гульдєна ми оба таки задивилися на Магду. До тої Магди я не годен був прихїстїти явно, бо її батько, страшний скупар, зав'язав не дати їй замуж. Тї була здорова, сильна і роботаця дївка. Як бї спїстїла з хати, то Журвавик був мївус заступити її наймичком. Він волїв робити донькою, бо доньчї не плятиє. Загрозив, що як мене спїтє за нею, то буюм кости менї помїлуть.»

— Я його знав. Порогу був виконав, як би тебє спїт- мав з Магдою. А може ти справдї набрав... бодай палїцею по спїни?

— Не бачити хїбувало. Я захопив до Магди вєчєром, тоді, коли вона була в стайнї, і дола корєви. Хата Журвавика була далеко за сєлом. Я став його підозрївати, що мїй стрїв з його донькою вже не є його тїю тїю, і що вїї може заслє на мене на мїй дорозї до нього, чи від нього. Шоби обезпечити від якої прикрї несудованих їзичи до Магди, я став братї з собою Серком. Одного вєчєра, коли я вже відхїдов вїд Магди і мї обєсе, стоячи в двєрях стайнї, на процанїя обїявся і пїцувалєсь, Сїрко жалиє засмакує і хопїлєши зубами спїтє розїє Серком.

— Не було бї шокї, як бї й ту Магду троха роздєр, — замїтїв Сєвук.

(Далі буде).

II.

В розпорядження генерала Петра Текелєва, Сербина по національності, дано досить значні сили. Підготовлення до наступу почалося 1 травня 1775 р. Всі війська зібрано 8 травня коло Архангельського стану, 12-го — коло сабоди Хмилєвої, — 18-го коло крипости св. Євдєєєва; 21-го до корпусу прибув сам генерал Текелєв і прийняв від князя Прозоровського командування над усім зібраними частинами. Євдєєєвцям призначено осередком для тих частин. На короткий час Текелєв поїхав до Кременчука для наради з

ка не була менї в голові, бо я задивився на Магду. До тої Магди я не годен був прихїстїти явно, бо її батько, страшний скупар, зав'язав не дати їй замуж. Тї була здорова, сильна і роботаця дївка. Як бї спїстїла з хати, то Журвавик був мївус заступити її наймичком. Він волїв робити донькою, бо доньчї не плятиє. Загрозив, що як мене спїтє за нею, то буюм кости менї помїлуть.»

— Я його знав. Порогу був виконав, як би тебє спїт- мав з Магдою. А може ти справдї набрав... бодай палїцею по спїни?

— Не бачити хїбувало. Я захопив до Магди вєчєром, тоді, коли вона була в стайнї, і дола корєви. Хата Журвавика була далеко за сєлом. Я став його підозрївати, що мїй стрїв з його донькою вже не є його тїю тїю, і що вїї може заслє на мене на мїй дорозї до нього, чи від нього. Шоби обезпечити від якої прикрї несудованих їзичи до Магди, я став братї з собою Серком. Одного вєчєра, коли я вже відхїдов вїд Магди і мї обєсе, стоячи в двєрях стайнї, на процанїя обїявся і пїцувалєсь, Сїрко жалиє засмакує і хопїлєши зубами спїтє розїє Серком.

— Не було бї шокї, як бї й ту Магду троха роздєр, — замїтїв Сєвук.

(Далі буде).

Скажіть, пане секретарю — спїтав спївбїтїчний «Батьківщинї», які найважїші завдання має тепер «Просвіта»?

— Нових і слів, і діл багато — нових озброєних воїсків — бажань і поривів... Кажє, словами поета, треба дїяти нашою національною життєю. Та серед рїзких сил, що в тому життї діють, є єдині: споконвічна, безсєртна й всемогутня. Є це: сила духа! А наплєрено у нас установою, що має на цілі перемусити духовий рїст українського народу, — є «Просвіта». Ось і найважїше завдання «Просвїти», завдання — вчєрашне, нїнїшнє і грядучє...

— А якє це завдання сповнє «Просвїта»?

— Органїзацїю і змістом. Це двї рївнобїжні сторони одної організації годї спонєбувати творчї. А зміст уцїєї просвїт- ної роботи змагає до того, щоб перекїувати старших і виховувати молодших громадян для всіх потреб нашого національного життя. А таких потреб і не перелїчує...

— А чи зростає просвїтїна організацїя в нашому народї?

— «Просвїта», — кає, я див- нїше так і тепер, набїляє поширена форма нашої національної організації. Є вже воїй й чораз новїє виростають усеїди, де лише живуть Українцї.

— А наша галїцька «Просвїта», хоч і страїла була підчас воєнних подїй всі свої кїтїни, — зумїла вже в першєму деклєстїлїти по вїїні їх відбувати наново. «Просвїтї» почалї стїхїюно виростати не лише в наших пївнїчних землях, хоч — на жаль — тепєр їх там їз 700 мене вїї єдної. Прирїст читальнє «Просвїти» в Галїцьку за останні роки: в 1931 р. було живих 2932 читальнї; в 1932 р. — 2934; в 1933 р. — 3016; тепєр — є уже 3046.

Значить, за ці чотирї роки повстали 214 новї читальнє, а в тому самому часї перестали їсїтувати, не по своїй волї — вїдкївати сотнї.

— А скїльки громадян обєд- єднуєте читальнє «Просвїти»?

— Сїєх членів у наших читальнєх начислєно тепєр понад 400.000; на читально припаде їхних 130—140 членів. Нїсчлєно лише тих, що зв'язанї з читальними життєм.

— На чому цїє звязок полягає?

— На працї самих членів. Дивнїше було так, що єдиний змєнєн членів працювали для загалу. Тепєр застатєвєсь їє загал до працї над собою. Дивнїше був хїбний погляд, що людам треба «давати» знання-освїту, «а як ї д а т и» културу, — а тепєр приймаєтьєсь правильна думка, що освїту-знання треба собі власно у праєно добути, културу мїж собою творити і плекати, безплатнїє заступити творчїсть. — І так член читальнї творять зпомїж себе невеличкі, але арїбнї спїлнотнї працї, як так зв. читальнїє гурткї.

Для прикладу згадаю, що при читальнї маємо тепєр 2.700 театральних гурткї, 1.200 хорів, 130 оркєстр, 350 живих гурткї, 200 гурткї прихїлнїчних книжки, 500 самостїйних гурткї і багато інших. Здобутком такої чи инїшої працї кожний гуртєк дїлєтьєсь у своєрїднї формї виступї, концерти, науки і т. п. з рєштуго членів. Значить, у гурткїх на свій спїбїт прирєд- єдєно зпїтєвєнї мєнї, але всебїчного і повнїцїтєршого духового розвитку тїєї спїлнотнї громадян, що звєтєсь; Читальнї «Просвїти».

— На кортї з тих форм читальнїї працї треба вернїтї тепєр набїляють увагу?

— На самостїю й вихованїє! Бо в усєму тепєр значить такіи від себе самогє... («Батьківщинї»).

Пам'ять.

Владьєр стїрає знайомиго в лікаря.

— Ов, а ви ш то робите? Я терплю від якось часу на брак пам'ятї.

— Бє, не дурїниці, — каже Владьєр. — Дїє ш то я хотїв сказати... Позичте менї дєс'ять долєрв.

«Просвіта» у Львові».

Скажіть, пане секретарю — спїтав спївбїтїчний «Батьківщинї», які найважїші завдання має тепер «Просвіта»?

— Нових і слів, і діл багато — нових озброєних воїсків — бажань і поривів... Кажє, словами поета, треба дїяти нашою національною життєю. Та серед рїзких сил, що в тому життї діють, є єдині: споконвічна, безсєртна й всемогутня. Є це: сила духа! А наплєрено у нас установою, що має на цілі перемусити духовий рїст українського народу, — є «Просвіта». Ось і найважїше завдання «Просвїти», завдання — вчєрашне, нїнїшнє і грядучє...

— А якє це завдання сповнє «Просвїта»?

— Органїзацїю і змістом. Це двї рївнобїжні сторони одної організації годї спонєбувати творчї. А зміст уцїєї просвїт- ної роботи змагає до того, щоб перекїувати старших і виховувати молодших громадян для всіх потреб нашого національного життя. А таких потреб і не перелїчує...

— А чи зростає просвїтїна організацїя в нашому народї?

— «Просвїта», — кає, я див- нїше так і тепєр, набїляє поширена форма нашої національної організації. Є вже воїй й чораз новїє виростають усеїди, де лише живуть Українцї.

— А наша галїцька «Просвїта», хоч і страїла була підчас воєнних подїй всі свої кїтїни, — зумїла вже в першєму деклєстїлїти по вїїні їх відбувати наново. «Просвїтї» почалї стїхїюно виростати не лише в наших пївнїчних землях, хоч — на жаль — тепєр їх там їз 700 мене вїї єдної. Прирїст читальнє «Просвїти» в Галїцьку за останні роки: в 1931 р. було живих 2932 читальнї; в 1932 р. — 2934; в 1933 р. — 3016; тепєр — є уже 3046.

Значить, за ці чотирї роки повстали 214 новї читальнє, а в тому самому часї перестали їсїтувати, не по своїй волї — вїдкївати сотнї.

— А скїльки громадян обєд- єднуєте читальнє «Просвїти»?

— Сїєх членів у наших читальнєх начислєно тепєр понад 400.000; на читально припаде їхних 130—140 членів. Нїсчлєно лише тих, що зв'язанї з читальними життєм.

— На чому цїє звязок полягає?

— На працї самих членів. Дивнїше було так, що єдиний змєнєн членів працювали для загалу. Тепєр застатєвєсь їє загал до працї над собою. Дивнїше був хїбний погляд, що людам треба «давати» знання-освїту, «а як ї д а т и» културу, — а тепєр приймаєтьєсь правильна думка, що освїту-знання треба собі власно у праєно добути, културу мїж собою творити і плекати, безплатнїє заступити творчїсть. — І так член читальнї творять зпомїж себе невеличкі, але арїбнї спїлнотнї працї, як так зв. читальнїє гурткї.

Для прикладу згадаю, що при читальнї маємо тепєр 2.700 театральних гурткї, 1.200 хорів, 130 оркєстр, 350 живих гурткї, 200 гурткї прихїлнїчних книжки, 500 самостїйних гурткї і багато інших. Здобутком такої чи инїшої працї кожний гуртєк дїлєтьєсь у своєрїднї формї виступї, концерти, науки і т. п. з рєштуго членів. Значить, у гурткїх на свій спїбїт прирєд- єдєно зпїтєвєнї мєнї, але всебїчного і повнїцїтєршого духового розвитку тїєї спїлнотнї громадян, що звєтєсь; Читальнї «Просвїти».

— На кортї з тих форм читальнїї працї треба вернїтї тепєр набїляють увагу?

— На самостїю й вихованїє! Бо в усєму тепєр значить такіи від себе самогє... («Батьківщинї»).

Пам'ять.

Владьєр стїрає знайомиго в лікаря.

— Ов, а ви ш то робите? Я терплю від якось часу на брак пам'ятї.

— Бє, не дурїниці, — каже Владьєр. — Дїє ш то я хотїв сказати... Позичте менї дєс'ять долєрв.

